

Virhe

Hannu Lehto
Lahden Lyseon lukio

Virhe	2
Väliarvolause.....	4

Virhe

Olkoon t tarkka arvo ja l likiarvo.

Absoluuttinen virhe on $|t - l|$.

Suhteellinen virhe on $\frac{|t - l|}{|t|}$.

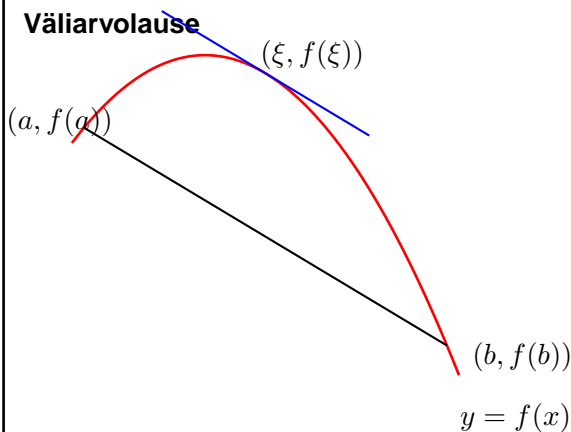
Esimerkki. Luvun π likiarvo on 3,142. Kuinka suuri suhteellinen virhe enintään tehdään luvulle π käyttäen tätä likiarvoa? Tarkempaa π :n arvoa ei tunneta.

Luvun π tarkka arvo on välillä $3,1415 \leq \pi < 3,1425$ joten 3,142 poikkeaa tarkasta arvosta enintään 0,0005.

$$\frac{|\pi - 3.142|}{\pi} \leq \frac{0.0005}{\pi} \leq \frac{0.0005}{3,1415} < 1,6 \cdot 10^{-4} = 0,016\%$$

2 / 5

Väliarvolause

Väliltä $]a, b[$ löytyy ainakin yksi kuvaajan piste, johon piirretyn tangentin kulmakerroin on sama kuin sekantin kulmakerroin.

$$\frac{f(b) - f(a)}{b - a} = f'(\xi)$$

3 / 5

Väliarvolause

Differentiaalilaskennan väliarvolause. Jos funktio f on jatkuva välillä $[a, b]$ ja derivoituva välillä $]a, b[$, niin on olemassa vähintään yksi kohta $\xi \in]a, b[$ siten, että

$$f(b) - f(a) = f'(\xi)(b - a).$$

Väliarvolauseetta voidaan käyttää arvioitaessa virhettä, joka syntyy laskettaessa funktion arvo käyttäen argumentin likiarvoa. Olkoon b argumentin tarkka arvo ja a likiarvo. Silloin virhe on

$$|f(b) - f(a)| = |f'(\xi)| |b - a|.$$

Jos tiedetään derivaatan itseisarvon yläraja välillä $]a, b[$, ts. $|f'(x)| \leq M \quad (\forall x \in]a, b[)$, niin

$$|f(b) - f(a)| \leq M |b - a|.$$

4 / 5

Esimerkki

Kuinka suuri virhe tehdään, kun e^3 lasketaan käyttäen Neperin luvulle e likiarvoa 2,72?

$$e \in]2,7182; 2,72[$$

Olkoon $f(x) = x^3$, $x \in]2,7182; 2,72[$.

$$|f'(x)| = 3x^2 \leq 3 \cdot 2,72^2 = M$$

$$\begin{aligned} |f(e) - f(2,72)| &\leq 3 \cdot 2,72^2 |e - 2,72| \\ &\leq 3 \cdot 2,72^2 |2,7182 - 2,72| < 0,04 \end{aligned}$$